چیرۆکنووس

عەبدوڵڵا سەراج

جاران وا دەست پێدەکرا :   هەبوو نەبوو . لە چاوی هەڵۆ تیژتر نەبوو . لە کەمتیاریش دزێوترو گەندە خۆرتر نەبوو . هەبوو بەپیاوێك ، سەر سپی . دڵ و دەروون سپی . بەڵام با لە نووکەوە دەستپێبکەین . تۆ چیت‌داوە لە سوپەرو ڤاڵڤۆو ... تاکسیش رامگرە . بەپەنجا فلسێك خۆت بهاوە ناو ترومبێلێکی ترحێوەوە . لە «ئەحمەداغا»ی کۆنەوە وەردەچەخێی بۆ شەقامی ئەتڵەس . لە چوار ڕێیانەکەی کن پردی دووەمدا ، ترافیکەکە ڕێگا بە هەندێ شوفێر دەدات بڕێکی دیکەش پێ بە بڕێکەوە دەنێن یان دەیدەنە بۆش . وێجا سوور دەبێ بە سەوزو ترحێوە شلۆقەی تۆ تەکان دەدات ، بە لای چەپدا دەسوورێتەوە ، ڕاست بەرەو ڕەحیماوا . لەشانی ڕاستدا «تۆپ قەڵا» پێدەکەنی بەرووی «باخچەی مەجیدیە»وە ، تێدەپەڕێ . کتێبخانەی گشتی ، پردی یەکەم ، هەورازەکەی کۆرنیش . هەندێك دادەبەزن ، بڕێك تەکانی سوار بوون دەدەن . تۆ لە جێگای خۆتی کارگەی کۆلاو ... پاش نەختۆکەیێك دابەزەو ڕوو لە بازارەکە بکە . لە هاوشانی ڕاستت دیوارێکی بلۆکی بڵند سەرنجت ڕاکێش دەکات . دیوارەکە نوسراوی جۆراو جۆری پێوەیە . پیتەکان کاڵ بوونەتەوە . هەندێکی تریش ، بۆیەی ڕەشیان پێدا هێنراوە وەلێ دوو سێ وشەی بزێوو سرك سەرەتاتکێ دەکەن ! لەو لاشەوە بەبۆیاخی سوور تیرێك ، دڵێکی نارێکی پێکاوە . بارانی پێشوو ڕوخساری هەندێ وێنەی قەد دیوارەکەی شێواندووە . چەند تیرێکی سەوز ئاماژە بۆ دوکانێك دەکەن . کۆڵانێك . بێ ترس تێپەڕە چونکە ئەگەر باران بوایە ، ئەوا هانات بۆ بەردەباز دەبرد . دەی تێ خۆت لە چڵکاوەکە بگرەو ڕاست برۆ . ریزێ دوکان . قەیسەرێی یەکەمو دەرمانخانەیێك . دوکانی دیکەو قەیسەرێی دووەم . لەوێ بە تەك سەوزە فرۆشەکەوە جامخانەیێکی زەرد دەبینی وەك زەردێنەی هێلکە . دوکانێکی تەنگ‌و کابرایێکی سەر سپی ، قورسایی ئانشکی خستۆتە سەر مێزێکی ئاسنین‌و چاوە کزەکانی لە دیواری بەرانبەر گرتووە . سەرنج بدە ، ڕۆژگار باری کردووە لە ئەشکەنجەو شێوەی شەست ساڵانی پێبەخشیوە . ئەو کابرایە دەیەوێ چیرۆك بنووسێت ، چیرۆکێك ، نە ئاسایی بێ‌و نەسواو ، بۆیە بە سانایی کامی دڵی خۆی بۆ ناهاوێژرێتە ڕوباری وشەوە . وەشەکانی لێدەبنە بەردی هەڵمەقۆو بەهانایەوە ناچن . جارو باریش خۆی لە شەپۆلی وشەکان یاخی دەبێ لە بەر ئەوەی ناگەنە ئاستی نیازە پیرۆزەکەی . بەهەر حاڵ ، واناسیت‌و گوێی بۆ شلکە . ئیتر لە مەوپاش ، کابرای سەرچەرمووەو دەدوێ . ناویشی ... نا .. چ پێویست بەناو دەکات ..

(٢)

ئەو سەر چەرمووەی دەیەوێ چیرۆك بنووسێت منم کە لە حەڤدەی مانگی یەکەمی ئەم ساڵەدا ، بەندەی بە ئێوە ناساند . ئاشنای کردین . وەلێ ئەوەی نوسیومە ، چیرۆکەو چیرۆك نییە . بێگومان گەوهەری چیرۆك هەڵوێستەکەیەتی بۆیە لاوەکی گوێم داوەتە شیرازەی سەرەتاو گرێ ، یان ترۆپك‌و کۆتایی . گرێ ئاوێزانی ڕستەو وێنە کانە . ترۆپکیش وا بە پەنهانی لە ناو پێنج هەستەکەدایە . قسەکردن نیە ، چونکە کەس متەق بۆ نەکرا دەق وەکو ئەوەی مومیایێکی فەرعۆن بێت ! لە ساتی وادا سەرەتاو کۆتایی لە شێوەی بازنگی مەچەکی خڕینێك یەکدگیر دەبن .. ئامباڵای یەك دەبن . ڕەنگە ئەمەت بەلاوە سەیر بێت ، ئوباڵی ئەم چواندنەش لە ئەستۆی سەردەمەکەیەو هەمان بەڵگە ، پەنای پێبردمە زمانی دیکە ، دراما .. شیوەکاری .. بێدەنگی .. بۆشایی .. مونتاج . کەڵك لە سایکۆلۆجی‌و ڕاستگۆلۆجی‌و .. لۆجی‌و لۆجی وەردەگرم بۆ بتەو کردنی وینەو دەربڕینەکانم .

دەڵێن : «زمانەکەت جەنگەڵێکی چڕو ترسناکە !»

بەر گوێم کەوتووە گوایە «وشەکانی بەرداشن‌و وێنەکانی ڕك‌و سەختن‌و ...»

منیش وەرامم ئەمەیە : بۆ زمان تەنیا زمانی وشەو قورگە ! ئەی زمانی ڕەنگ‌و هێڵ‌و... هین ! ئەی زمانی پاراوی بێدەنگی ! ئەوەی دەمەوێ بیدرکێنم ئاشکراو روونە وەکو کۆترێکی سپی لە ناو سەوزە گیایێکدا ، گوناحی من چییە ئەگەر ئەو کۆترە باڵی شکێندرا بێت‌و لە پێش چاوی ڕاوکەر خۆی مەڵاس دابێت ! ئەمن پڕ بەدڵ حەز دەکەم ، خامەکەم زبانی لێبتکێ‌و قوژاخەی ئەوین‌و جوانی برەنگێنێ ، کەچی ملۆزمی مەرگچێن بۆسەو مێن‌و کوڵەوەباب دەخاتە چەقی رووگای . گومانیشم هەیە لەوەی کە وشە بتوانێت ئەو دیمەنەم بۆ تۆمار بکات کە دیتم . دیمەنەکەش پێش چاوبی بوو ، زیندوو بوو وەك من‌و تۆ . وەك دیتم ، نەك بە سەرجەمی وشەی فەرهەنگێك ، بەڵکو گشت ڕەنگی هونەرمەندانیشی لە پاڵدا بێت ، هەمدیسان ناگاتە ئاستی ئەو دیمەنەی کە بە چاوانم ، بە هەستەکانی دیکەم ، دەمۆزقتەوە ... دەمخواردەوە . هەڵمدەمژی .

کات : مەبی بوو . سست دەرۆیی‌و بۆ چوونی ئاینشتاینم لەلا سەلما . چرکەکان هەڵاتی قورقۆشم بوون ، شەست دەبارینە سەر خەڵکە دەم داچەقاوەکە . ۳

جێگا : دیوارێکی لاڵ‌و بڵند .

لەناخمدا کات‌و جێگالە باوەشیان لەیەکتری داو تابلۆکەی «گۆیا» لەبەر چاومدا هەڵواسر .. «سێی ئاداری ۱۸۰۸» لە شەقامێکی مەدریددا .

ئێستاکە بیرم ئاودیو دەبێتەوە بۆ هەزاران ساڵی پێشوو ، بگرە بۆ ملیۆنان ساڵی دێرین کە بنیادەمی زەرزی‌و شانەدەریو هەزارمێرد لە ئەشکەوت‌و لێرەواراندا ، ڕیزی لە ڕواڵەتەکانی سروشت دەگرت . کرنووشی بۆ ئەستێران دەبرد . لێیان دەتۆقا . سام دایدەگرت . لە لێشاو دەترسا . لە بوومەرزە زراوی دەتەقی . لە شەیتان دەترسا . لەنوای بەدکاران چۆکە لەرزەی دەگرت . ترس .. سام .. ترس .. تۆقان .. هەتا ئەو ترسە لە ناوەوە یدابووە. ڕێزو شکۆو پایە لە زەبرو قەمچی تاپۆکران ، لەوانەی چرنووکیان هەبوو ، کەلبەدارەکان ، ئەوانەی چاویان سوور بوو . ئا بەو پێوانە ڕەمەکییە ، مێژوو بووە مێژووی کۆشك‌و دەرباران . ئەو ڕەشو رووتانەی کە بەچاکی یەزدان پەرست بوون ، بە بێ نیازو ترس‌و قەرەبوو دانەوە ، ئەوانە زۆر زۆر زۆر دەگمەن بوون وەکو هێلکەی باڵندەی یەکسانی . وەلێ لەگشت کات‌و لەگشت قوژبنێکدا هەبوون‌و دەشبن .

ئەمرۆ گلێنەی چاوان دەیانویست وەکو خەنجەری دەبان لە کالانەکانیان یاخی بن ، دەرپەرن‌و داخی سپڵە ئاوساوەکان هەڵرێژن . دیرەکێکی ئەستورم بەدیوارەکەوە دیت ! سەدان چاولە گریان‌و ئەشك رژتن تۆرا بوون . قورگەکان وەك ئەوەی کەتیرەیان پێوە لکابێت ، تفیان بۆ قورت نەدەدرا . چوار مەچەك بوونە میوانی دیرەکە چەوتەکە . چوار چاوی زۆر چاو بەستەکەیش ، شینایی ئاسمانیان لێزەوت کرا .. جووتێ دەمیش سروودی بێدەنگیان دەچری . دیدەم بووە پەرەسێلکەو سوورایەوە . بەخۆم گوت : «ئەوە ئەم خەڵکە هەناسە نادەن ! جاران بروام ناکرد خوێنی مردووان هەبێت ، ئەمێستا بەچاوی خۆم دەبینم خوێنی مردوان بە خواریی دەفرۆشن . !» لە کوڵێنەی چاوانەوە تۆپەڵی گرو قینیان لە نێوچاوانی زەبرو دزێوی دەگرت . تۆ وشەت دیوە گر بگرێت ! قەت نیگات دیوە تیرەوشێن بێت ! بێدەنگیت دیتووە لە زمانێکی هەڵەوەر ساکارترو کاریگەرتر بێت ! نەمگوت ساتی ناسکی وا هەرگیز بە تۆری وشەو دەستەواژەکان ڕاو ناکرێت ! هەر وەکو بتەوێ پەیکەر بۆ سێبەر بتاشی ئاوها مایە پووچ دەبی ! تۆ لەشی مرۆڤێکت دیوە ، لە چرکەیێکدا وەکو سپاڵی سەر تەناف شۆڕ بێتەوە ! ئای کات ژمێرە هەڵواسراوەکەی سلفادۆر دالی. ئای فوارەی خوێن چۆن دیوارە لاڵە کەت ئاڵ‌کردو چەندین ڕێچکەش هێڵی ستوونیان کێشا بەرەو پیادە ڕێیەکە . ئەی ئەگەر دوو بوخچەی نەکراوە بوون ! دەبزانە چۆن وشە بەو کولییەی خۆشی ، موچرکە بەگیان‌و لەش دەبەخشێ ! دەیەژنێ ! ئیتر لەوە پاش چ دەبێ بابێ ، چش . با تەرمە ساردەکانیان بکرێن بە بێژنگ . با کوڵەبنەیێك تاو بدات‌و هەر دوو مێشکەیان بێژنێ‌ئەوان‌تازە بوون بە دوو باڵداری سەوزی دەنووك سوور .

لەدڵی جووتێ دایکدا۱ ، بوونە دوو هەڵۆی زێڕینی تۆڵەسێن . چیرۆکەکەم لێرەدا تەواوبوو . ئەمە بوو شایەتیی خامە کۆڵەوارەکەم‌و بەبیست پەنجەمەوە مۆری دەکەم . ئەوەی هەمیێت تەنیا خەرمانی وشەیە . ئەوەشی بمێنێ‌هەر وشەیە . چەپکێ گوڵ‌و چەپکێ نێرکز . مەرگتان نەبینم هەرگیزاو هەرگیز .

کانوونی دووەمی ۱۹۸۷

تێبینی

۱ – (سێ‌ی ئاداری ۱۸۰۸) ناوی تابلۆیێکی بەناوبانگی نیگارکێشی ئەسپانی گۆیایە .

۲ – (کاتی هەڵواسراو) ناوی تابلۆیێکی سلفادۆر دالی‌یە .

نوا : پێش

کاڵان : کیف

دیرەك : داری ئەستوور

کەتیرە : سریش (صمغ)

کوڵێنە : کونی تەندوور